

F.d. kronotorparen Nils Lindberg i Lövlund, nu bosatt i Remmar.

Kronotorpet Granliden.

Det ligger på södra sidan om Svartsjön. Här bode på 1890-talet Jon Jonsson, »Jonk Svartsjön«, f. 1836, d. 1916, som var från Asele men hade bott ett tag i Svartsjön, innan han flyttade till Granliden. Han var gift två gånger med stora barnkullar i de båda äktenskapen. Jonke var känd som en levnadsglad man och en älgskytt av stora mått, ty mat behövdes till den stora familjen. Liksom många andra kronotorp är även detta öde.

Kronotorpet Gråberget.

Här anlade Sven Olov Näsström omkring år 1912 ett nybygge, som födde några kor. Sedan övertogs torpet av Jakob Johansson, »Lill Jack i Gråberget«, kallad. Han dog 1955. »Lill Jack« jobbade i skogen, och det gick honom väl i händer trots ringa kroppskrafter. En av hans bekanta säger: »Lill Jack var ett litet knövel, som Håle tycktes hjälpa.« På 1940-talet bosatte sig en familj Viberg där, vilka sedan flyttade till Nyttjärn inom Asele. Torpet är nu öde.

Kronotorparbyn Lövlund.

Denna by ligger efter landsvägen Lockstatorp–Remmarvägen inom Björna socken. Här tillkom i början av 1930-talet fyra kronotorp. Det

var Konrad Lundström, Algot Tällberg, Oskar Lööv och Nils Lindberg, som började. De uppförde goda åbyggnader och odlade mycket mark på torpen, som till stor del bestod av myrmark. Andra familjer avlöste de första nybyggarna. Så flyttade Nils Lindberg till Remmarn efter några år liksom Algot Tällberg något år senare. Byn upphörde helt omkring 1970.

Dessa nybyggare hade några kor var. Enligt Nils Lindberg hade de ingen garanti från kronan om arbete. När han lämnade torpet, fick han 2.000:- kronor som avgångsvederlag, vilket han betecknar som en struntsumma för allt arbete han lade ner på torpet.

Genom eldsvådor finns nu endast två bostäder kvar. Byn är öde och lär väl förbli så. Den ligger där som ett monument över några skogsarbetares strävan att skapa hem åt sina familjer.

Kronotorpet Holmsjö.

Några km väster om Lövlund ligger detta nedlagda kronotorp. Det togs upp av Pelle Lindberg, en broder till kronotorparen Sven Lindberg i Blåvik. Pelle Lindberg började i Holmsjö år 1915, där sönerna hjälpte till med odlingarna, så att de kunde ha tre kor och häst. Utom skogsarbete bidrog bra jakt och fiske till försörjningen. Holmsjö upphörde som kronotorp omkring år 1930 och åergick till kronan utan vederlag. Flera av sönerna är nu bosatta i Remmarn. Några år bodde även Oskar Lööv och Nils Byström i Holmsjö. Den senare träffar vi på som kronotorpare i Nygård.

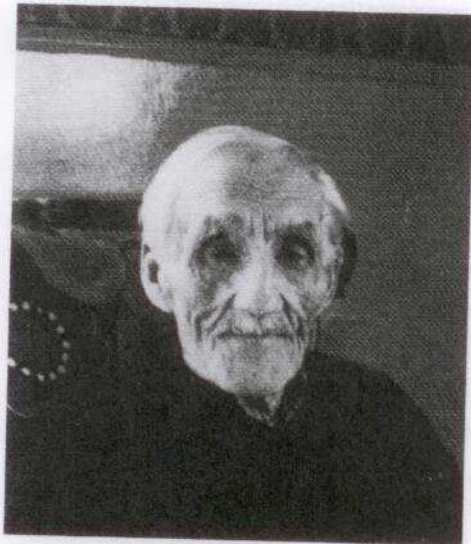
Holmsjö kronotorp ligger vackert till på södra sidan av sjön. Den har också en äldre historia, ty på norra sidan av sjön har funnits rester av en boplats. I närheten av denna boplats har tidigare påträffats en pilspets av sten, kanske från det kringströvande jägarfolket långt tillbaka i tiden.

Torpet är nu öde, inga hus är kvar, knappast man kan hitta igen platsen, där byggnaderna stod, och tegarna har växt igen med skog.

Kronotorpet Myre.

C:a tre kilometer väster om Holmsjö tog Ante Dahlberg, en son till »Jonk Svartsjön«, upp ett kronotorp omkring 1914. Kronotorpet övertogs 1920 av Gustav Backlund, f. 1889, och hans hustru Ester, f. 1895. Han var son till Jonas Back i Svartsjön och en bror till kronotorparen Leonard Backlund i Norrtjärn. Fru Ester är dotter till »Jonk Svartsjön« och syster till Alfred Jonsson, Svartsjön, och halvsyster till ovannämnde Ante Dahlberg.

Den 90-åriga Gustav Backlund och dennes 85-åriga hustru hade mycket att berätta vid författarens besök om sitt växlingsrika liv, vilket följer sålunda:

F.d. kronotorparen Gustav Backlund i Myre, nu bosatt i Yttertällmo, f. 1889, d. 1979.

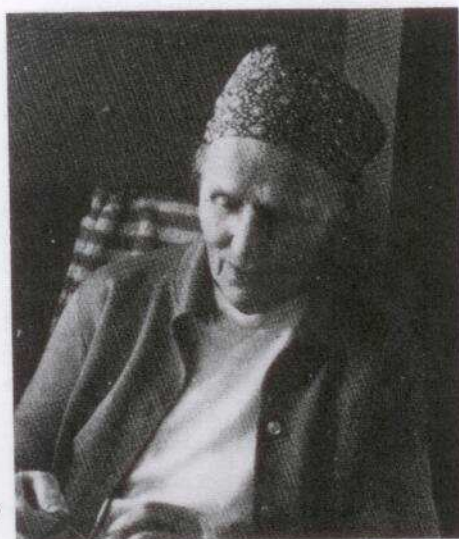
Gustav Backlund är född i Blåvik, men vid 1-års ålder, alltså 1890, flyttade familjen till Svartsjön. Vid 10-års ålder fick han börja i skogsarbete. År 1905 for han till Malmberget, där han arbetade i två år. Därefter var han i skogsarbete på olika platser bl.a. i Norrtjärn, och till Myre kom som sagt familjen 1920, där han fick kontrakt på torpet.

Nämnde Ante Dahlberg flyttade till Movattensliden år 1922, där han dog.

I en koja intill Myre bodde familjen Kebbe Granberg. Han var även son till »Jonk Svartsjön.« Familjen levde i ytterst små omständigheter. Hustrun gjorde nog sitt till för att hålla svälten från dörren, det berättas hur hon på alla sätt försökte skrapa ihop föda till en ko. Kallt var det även för ungarna på jordgolvet i kojans, och som det var förr smög sig lungsoten in, och när hustrun dog år 1917, upplöstes hemmet. Barnen via det allmänna placerades ut i olika familjer. En son uppfostrades t.ex. i Locksta hos fru Lisa Larsson, »Lisa i Locksta« och en dotter hos Erik Söderlind i Björna. Detta får bli en parentetisk bild av U-landet Sverige för 60 år sedan.»

På kronotorpet i Myre är bilden ljusare. Där hade man efter några år två kor, några getter och senare en häst. Det mesta höet skördades på myrar och efter Lägstaån.

Då domänverket ej garanterade Gustav Backlund skogsarbete, fick han söka arbete långt hemifrån, bl.a. inom Åsele och Fredrika socknar.

Fru Ester Backlund, f. 1895, maka till Gustav Backlund.

Fru Ester berättade, att Gustav kunde vara borta på arbete hela vintern utom under julhelgen. Mången gång fick hon därför klara av det mesta själv, såsom vedhuggning, skörd och andra grovsysslor. Grannsämjan med Lindbergs i Holmsjön var den bästa, och Lindbergarna hjälpte henne ofta med vedhuggning, skörd av grönfoder, huggning av hässjevirke o.d.

Husen var små. Till att börja med var det en liten gård med ett rum. Senare inreddes en timrad stuga om kök och kammare, och så fanns ett litet fähus. Ibland inhyste de i den större stugans kök en del timmerhuggare.

Till att börja med tjänade Gustav Backlund 1:50 om dagen, vilket senare ökade till 3:50. Bättre blev det, säger han, när han skaffade häst och lejde en kusk, ty själv ville han av gammal vana alltid hugga virket.

Barnen gick i skolan i Remmarn, och i vanliga fall gick de till och från skolan de sex kilometrarna över bergen. Vid mycket snö och dåligt väder kunde de få bo hos familjen Norberg i Remmarn. Vid ett tillfälle berättas det, att äldsta skolflickan trots dåligt väder sade, att hon måste gå hem till mamman Ester, som skulle få barn. Det var en annan sida av en kronotorparhustrus tillvaro. I ensamhet eller med biträde av en grannkvinna klarades barnafödandet av!

År 1943 köpte Backlunds ett hemman i Degersjö, och till Yttertällmo flyttade de som pensionärer år 1958, där de har det gott.

Tack vare att Gustav och Ester Backlund var arbetsamma människor

och att skogens djur och fisket gav sin tribut till uppehållet kunde de med sina fem barn leva rätt hyggligt. Och när det gällde jakt (tjuvjakt på älg) så höll grannarna ihop. Det hände sig en gång, berättas det, att kronojägare Svedberg, som var en nitisk tjänsteman, var på besök hos Backlunds. Då smällde ett skott bort hos Lindbergs, och kronojägaren tog för givet, att Lindbergarna höll på att tjuvskjuta älg. Kvickt som tanken replikerade Gustav Backlund, att de brukade skjuta lom i sjön. Och därmed lät sig kronojägaren nöja, men faktum var, att Lindbergarna skjutit en älg vid sjöstranden. Och Backlunds fick nog sin beskärda del av den älgen!

Arbetskamrater till Gustav Backlund säger, att han var en duglig skogsarbetare, en kraftig person, som ej sparade sig, och hans väldiga stämma höjdes skämtsamt över de andras vid fester och tillställningar, som han bevistade.

Och sällskapliga och aktade var båda två och därför välsedda bland grannarna.

Inga hus finns nu kvar i Myre, av husen har blivit en sommarstuga i Stavarsjön, och tegarna har vuxit igen, allt är förött!

Kronotorp i Kalvbäcken.

Där tog Kristofer Johansson, f. 1892 i Kalvbäcken, död i Movattnet 1971, och hans hustru Alma Maria, f. Rundkvist 1893, d. 1971, upp ett kronotorp omkring 1923. Hustrun var från Nyliden, f.ö. en syster till Konrad Rundkvist, Nyliden, och Helmer Rundkvist, Skallviken.

Innan de flyttade till Kalvbäcken, bodde de några år i Granåsen. Efter hårt arbete byggde de hus och arbetade upp torpet, så att det med hö från utslätter födde tre kor och häst. Mannen gick i skogsarbete med allt vad detta innebar av slit, dåliga förtjänster och utsliten kropp.

Och hustrun knogade på sitt sätt med hus och hem, där det fostrades nio barn. År 1951 flyttade de till Movattnet i Björna, där de alltså bodde i 20 år. Husen på kronotorpet är nu borta, och kronotorpet är öde.

Kronotorpet Stortjärn.

Detta torp ligger intill byn Knäsjö och innehas av Harry Håkansson med familj. Den förste brytaren på torpet hette Erik Svensson, men han odlade relativt liten areal. Den andre innehavaren av torpet var Anton Nilsson, d. 1960, en broder till förre kronotorparen Algot Tällberg i Remmarn, Björna.

Harry Håkansson, 62 år, är från Mossaträsk i övre Anundsjö socken. Han flyttade till Stortjärn 1957, och hans hustru är dotter till Anton Nilsson, och de har tre barn.

Harry Håkansson berättar bl.a. att torpet har c:a två hektar odlad

jord, och de hade vanligen tre kor, ungnöt och häst. Nu har de inga kreatur. Själv började han i skogsarbete vid 11 års ålder. Han har även prövat på andra arbeten, t.ex. vid järnvägen, och fabriksarbete i Västerås och Domnarvet, men alltid har han återvänt till skogsarbetet, där han arbetade i många år.

Han säger, att bostaden, som byggdes 1953, är kall och dragig. Nu har han försökt köpa torpet av kronan, men domänverket har begärt 80.000:- kronor, vilket han anser är ett oskäligt pris, då gården kräver stora reparationskostnader. Sedan en del år är han sjukpensionerad på grund av det slitsamma jobbet. Men trots krämporna är han vid gott mod.

Kronotorp på Selsta kronopark.

På denna kronopark mellan Seltjärn och Pengsjö intill norra Anundsjoån finns ett flertal kronotorp enligt följande: *Selstadammets* även kallat *Selbo* kronotorp togs upp av Daniel Petter Edlund, vanligen kallad Danke Edlund.

Han föddes i Norrflärke 1871, d. 1957 och var son till båtsman Erik Rutblad, som innehade ett båtsmanstorp. Efter giftermål med Kristina Eugenia Andersson från Junsele år 1897 hyrde Danke Edlund en stuga i Näs, där han tidvis sysslade med skomakeri. Några år bodde även familjen i Älgsjö i Åsele, där sonen Oskar föddes, vilken sedermera blev kronotorpare i Fällfors.

Allterftersom Danke Edlunds familj växte blev önskemålet om ett eget hem allt starkare, och därför fick de åt sig utstakat ett kronotorp i vildmarken i närheten av Selsta dammen. Området var s:a sex hektar till stor del bestående av myrmark.

År 1915 flyttade familjen dit, och första bostaden var en flottningskoja vid norra Anundsjoån. Denna bostad var högst bristfällig, då kojan var i dåligt skick – dragig och med jordgolv. Familjen hade då fem barn. I lån erhöles 2.000:- kronor och längre fram ett odlingsbidrag på 500:- kronor.

De närmaste åren efter flyttningen blev arbetsamma, ty nu uppfördes en liten stuga och en ladugård, och eftersom allting blev dyrare under förra världskriget räckte det erhållna anslaget ej till, utan man och hustru fick söka sig vissa inkomster för att klara upp det hela, han i skogsarbete, och hustrun plockade tusentals liter lingon på höstarna för att dryga ut kassan. En viss nackdel var det, att Danke var invalidiserad i ett ben. Trots detta utfördes betydande nyodlingar, stenar bröts upp, och den försumpade marken utdikades, så att c:a 10 personer så småningom kunde få en del av sitt levebröd därifrån. Kronotorpet födde underhand häst, några kor och ungdjur. Därjämte skördades potatis och trädgårdsprodukter för familjens behov.

Underhand hade mangårdsbyggnaden och ladugården blivit i sämre skick, varför kronan slutligen byggde en ny mangårdsbyggnad och byggde till och reparerade ladugårdsbyggnaden.

Hustrun hade avlidit år 1949, och det var meningen, att en son skulle överta kronotorpet, men då denna blev utsatt för en olycka, nödgades Danke Edlund flytta till ålderdomshemmet, och en annan familj fick flytta till det torp och det hem, som familjen Edlund under stora uppoffringar skapat. Torpet är nu öde.

Uppgiften lämnad av sondotterna Fru Britt Larsson, Lockstatorp.

Fällfors kronotorp.

Detta kronotorp på norra sidan av Solbergsån (norra Anundsjöån) bröts upp av Oskar Edlund, f. 1899, d. 1977. Han var född i Älgsjö i Åsele och son till kronotorparen Danke Edlund.

År 1919 gifte sig Oskar Edlund med Elina, f. 1900, vilken lever hos en dotter i Bjästa. Hon var från Vilhelmina, och i äktenskapet föddes 11 barn, varav 10 är i livet.

Deras livsöden är en historia om arbete, nöd och fattigdom. Kronotorpet Fällfors uppläts år 1919 åt de nygifta. Efter att ha bott några år i Selsbo och trakten däromkring i provisoriska bostäder, där köld och snö gjorde livet närmast outhärdligt, flyttade familjen till kronotorpet, där den första bostaden blev en timmerkoja ingrävd i en sandnipa. Kojan, som saknade fönster, var kall och dragig och inte alls lämpad för de småbarn familjen utökats med. Intill kojans enda rum fanns ett utrymme, där den ko de skaffat sig var inhyst. Då det ej fanns skogsarbete på orten, fick Oskar Edlund söka arbete inom Åsele 4-6 mil från hemmet. Vintrarna blev långa för hustrun, då det enda sällskapet var de små barnen. Svårt var det också med matfrågan, då tillgångarna var små. För vintern var det vanligt, att hustrun i matvaruväg endast hade en säck mjöl och litet ister att klara sig med. Rågmjölspannakaka och gröt blev något av stående rätter!

Sommaren var en jättig tid, ty då pågick odling och byggnationer. Och till julen 1925 kunde de flytta in i köket i den nya stugan. Medan odling och byggnationer pågick bodde familjen i den lilla kojans. Några större inkomster hade ej Oskar Edlund, varken skogsarbetet eller flottningen på våren gav något större utbyte. Många somrar dikade också Oskar Edlund både på kronotorpet och Domänverkets mark. C:a 3,5 hektar mark odlades upp från ris och rot, och de hade som mest häst, fyra kor och ungdjur i ladugården. Innan han skaffade sig häst, körde han i sju vintrar timmer med en oxe han fött upp.

Bättre blev det i hemmet, när barnen växte upp och kunde hjälpa till. Dock var det bekymmersamt ibland, då hustrun blev sjuk och måste

